İZLEKLER

Edebiyatla Hayata

Hazırlayan:
Beril Erbil

berilerbil@yahoo.com

KELİMELERİN İZİNDE

müsvedde

a. Ar.

1. karalama
2. bir şeyin kötü bir benzeri.
3. basımevinde dizilecek bir yazının orijinali.

SATIRLARIN İZİNDE

"Önce şunu söyleyeyim, benim adım İsa değildir. Karım ilk kez, gene bu kapıya bir süre önce astığı bir kâğıtta kullandı bu adı, benim için. Nedenini bilmiyorum, kendisine sormadığım için de öğrenemedim.

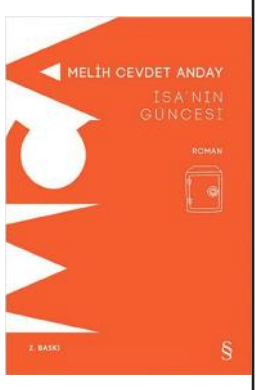

Ama karım, ölmeye karar verdiği ya da öleceğini sandığı an, bana yazarken bu adı kullanmıştır hep. Hep deyişim yanlış anlaşılmasın, üçüncüsü bu. Bundan önce, iki akşam daha bulmuştum böyle bir kâğıt, eve girer girmez, aynı yerde. İlkinde biraz şaşırmıştım. İsa kim olabilir, diye düşünmüştüm. Ama o ilk kâğıtta ölüm vedası açık seçik değildi; yanlış hatırlamıyorsam, kısaca, 'İsa, beni unut!' yazılı idi. İkincisinde biraz daha uzadı yazı: 'İsa, bir gün nasıl olsa sonum gelmeyecek miydi? Bunu uzatmanın hiç anlamı yok. Burda bitsin kurtulalım.'"

İsa'nın Güncesi, Melih Cevdet Anday (Everest Yayınları)

YAZARIN İZİNDE

1915 yılında İstanbul'da doğan Melih Cevdet Anday, Orhan Veli ve Oktay Rıfat'la birlikte şiirde Garip akımının kurucularındandır. Daha sonra felsefi şiir akımını başlatarak Garip'ten ayrılmıştır.

UNESCO tarafından Cervantes, Dante, Tolstoy ayarında bir yazar olarak kabul edilmiş olan Anday, uzun yıllar gerek gerçek adıyla gerekse çeşitli takma isimlerle gazetelerde makaleler ve denemeler kaleme almış, çeviriler yapmıştır. Bazı romanlarında da takma isimler kullanan yazar, şiir, deneme, eleştiri, roman, tiyatro oyunları yazmış ve çeşitli ödüller kazanmıştır.

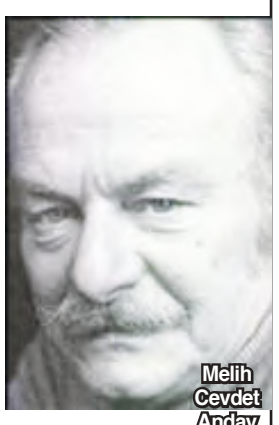

Melih Cevdet Anday

2002 yılında Ölen Melih Cevdet Anday'in almış olduğu ödüller şunlardır: 1970 TRT Roman Armağanı (Gizli Emir), 1973 TDK Çeviri Ödülü {Buz Sarayı), 1976 Yeditepe Şiir Armağanı (Teknenin Ölümü), 1978 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü (Sözcükler), 1981 İş Bankası Büyük Ödülü (Ölümsüzlük Ardında Gılgamış), 1984 Enka Sanat Ödülleri (Ölümsüzler), 1991 Tüyap Onur Ödülü, 2000 Aydın Doğan Vakfı Şiir Ödülü.

(Kaynak: https://everestyayinlari.com)

KEDİNİN BİLGELİĞİ

Geç ve kısa da olsa hayatımın belli bir bölümünde bir kediyi tanıma fırsatı bulmuş şanslı insanlardanım. Ve daha bu tanışıklığımın en başlarında onlardan öğrenecek çok şeyimiz olduğunu düşünmüştüm. Bunu fark etmek için onlarla küçücük bir iletişime girmeniz yeter. Böyle bir şansınız yoksa, *Özlem Anar'ın Everest Yayınları*'ndan ocak ayında çıkan *Pisi Pisine* adlı romanını da okuyabilirsiniz. Rahatlıkla okunan kitapta güzel hikâyeler dinleyeceğinizi, kedilerle ister istemez bir diyaloga gireceğinizi, yaşam ve hayatlarımız, gerçek ve hakikat arasında düşüncelere dalacağınızı ve keyifli vakit geçireceğinizi düşünüyorum.

SENELİK BULUŞMALAR

Kitap, her sene yapılan bir kediler buluşmasını kendine mekân ediniyor. Bir grup kedi burada bir araya gelip yaşadıkları dünya hayatının zorluklarını, başlarından geçen olayları konuşuyor. Hepsi taşıdıkları hikâyeleri anlatıyor. Böylece bu buluşmadakiler, yaşlı ve deneyimli kedilerin deneyimlerinden faydalanırken genç kedileri de hayata hazırlamış oluyorlar. Hedefleri ise iyiliği büyütmek. Bunun zor olduğunu biliyorlar ama imkânsız olmadığının da farkındalar.

Konuşan kahramanlarımız hep kedilerken konuşma akçeleri de biz insanlar oluyor haliyle. Sokaklardan evlere, evlerden sokaklara başlarından geçenleri anlatırken güçlü gözlemlerini, farklı çevrelerden farklı insan profillerini masaya taşıyorlar.

Özlem Anar, kitapta kurduğu anlatım biçimleriyle hem kedileri ne kadar iyi tanıdığını okura gösteriyor hem de farklı yaşantılara kedilerin gözünden bakıyor. Anlatılan hikâyelerin diğer güzel tarafıysa kedilerin gözünden kendi yaşamımıza bakabilmemiz, varlık-hiçlik derken yaşam hakkında çok temel felsefi sorular sorup cevaplar arayabilmemiz oluyor.

"Biz kediler mistik yaratıklarız. İlahi olanla bağımız hep güçlü olmuştur."

KENDİNİ SEVMEK

Farklı çağlarda ve farklı toplumlarda kediler hakkında çeşitli iyi ve kötü inanışlar vardır. Tanrılar ve tanrıçalarla kol kola ilerlemiş öte âlemleri de içeren inanışlar da mevcuttur. Her ne olursa olsun kediler kendi benliklerinin ve özgürlüklerinin tadını çıkarmayı severler.

"Uyumasak bile gözlerimizi kapatır, benliğimizin tadını çıkarırız."

Çünkü onlar bu mutlu ve güçlü hayatlarına önce kendilerini severek başlarlar.

"Koca adam bile olsa sevgi arıyordu işte, asıl ihtiyacı buydu. Biz kediler kendimizi çok sevdiğimiz için yalnızlık çekmeyiz. İnsanlarsa bu konuda çok beceriksiz."

SEVGİ ARAYIŞI

Kitabın kahramanları insanların sevgi arayışının ve yalnızlıklarının farkındalar. Bir kediyi sevdiğimizde içimizde uyanan saf duygunun ne olduğunu biliyorlar, o duygunun geldiği yeri kendi içimizde pek kullanamadığımızı da.

"Yargılamayan, saf ve doğrudan sevme yeteneğimiz çok etkili oluyor. Bizi okşayıp sevdiklerinde kalplerinde unuttukları bir şey kıpırdanıp canlanmaya başlıyor."

Bu canlanmaysa insanın yüreğindeki buzları çözüyor. Ayrıca kendi sevme ve sevilme yeteneklerinin de aslında insanın erişmesi gereken şey olduğunu düşünüyorlar. Çünkü onlar sınır bilerek seviyorlar.

"Sonuçta kediydim. Bağlanırız ama nevrotik bir muhtaçlık hali içine girmemeyi beceririz biz. Bağlandığımız insanın hayatına saygımız sonsuzdur. Ölürüz gerekirse onun için ama onu asla öldürmeyiz. Bunlar hep insanların işleri. Kul köle olurlarken boğarlar sevdiklerini. Gözleri kararır adeta, dünyayı tek kişiye indirgeyerek canavarlaşırlar bir nevi."

İNSANA DÖNÜK ÇARPICI GÖZLEMLER

Kediler bu buluşma boyunca insanların dile getiremediklerini anlatıyorlar. İnsanlara dönük epey çarpıcı gözlemleri var.

"İşte, insanlara dair bir bilgi daha: Bunlar hissettikleriyle başa çıkamıyorlar. Akıllarıyla kalpleri ayrı telden çalıyor."

Güzelce de eleştiriyorlar bizi.

"Yalnızlık hiç yaramıyor bunlara. Buna rağmen bir arada yaşamayı da beceremiyorlar."

"Şaşırtmakta üstlerine yok. Cenneti cehenneme çevirme kabiliyetlerine havsala almaz. Huzurla, sakinlikle güzel güzel yaşamayı beceremiyorlar. Karınları doyunca akılları acıkıyor, o acıktıkça duyguları şahlanıyor, duygular kabardıkça güçleniyor ve bedenle ruha egemen oluyor. Bazen yatışıyor tüm bunlar ancak bir söz, basit bir armağan ya da bir şarkı hepsini birer birer geri getiriyor. İnsan aslında düşündüğümüzden çok daha zayıf bir yaratık."

"İnsan gerçekten çok zayıf. Aslında öyle olduğuna inanmış. Bu yüzden salıyor kendini, rüzgâr ne taraftan eserse o yöne savruluyor. Gölgesinden korkuyor çoğu."

GERÇEK NE, HAKİKAT NE?

Felsefeyi de ihmal etmiyorlar. Varlık ve hiçlikle birlikte gerçeği ve hakikati sorguluyorlar. Bazı filozoflara başvuruyorlar, yıllar yılı tartışılmış konulara bir de kedi gözüyle bakıyorlar. Ve arka kapakta karşımıza çıkan söz, kitabın mahiyetini ortaya koyuyor: *"Gerçek ne, hakikat ne? İnsan bunun neresinde? Kedi zaten hepsinin tepesinde."*

Bu süreçte dünyalar arası deneyimlerden rüyalara, başlangıçtan bitişe, yaşamdan ölüme, adlardan, tanımlardan şahsiyetlere, unutmaktan hatırlamaya, bilgiden sezgiye ve şüpheye, görünmeyenin ardındakileri görmeye uzanan bir yol izliyorlar.

KEDİNİN BİLGELİĞİ

"... insanlarla yaşamak çok öğretici. Beri yandan bize çok ihtiyaçları var. Birbirlerine sarılmıyorlar. Karşılarındakini olduğu gibi görüp sevmeyi beceremiyorlar. Öyle çok ayrıntı var ki hayatlarında, kaybolup gidiyorlar neyin önemli olduğunu unutarak. Basitleşmeleri, sadeleşmeleri lazım."

Bir taraftan kediler de insanlar sayesinde bilgeleşiyor. Dünya onları zaman içinde bilgeleştiriyor.

"Her türlü duyguyu görüp tanıyacak ve onlar sayesinde bilgeleşecektik. Ancak bu, insanların anladığı gibi bir kariyer yükselişi olarak görülmemeliydi. Bilgelikten anlaşılması gereken kalıcı mutluluktu. Geçici olanda öğrenir, kalıcı olanda yaşardı herkes."

Varlık ve hiçlik, gerçek ve hakikat tartışmasını da şüpheye her zaman yer bırakarak bir noktaya getiriyorlar.

"Gerçek ya da hakikat, ne derseniz artık, şüphe duymamızı engellemez. Kuşkularımız da onların varlığını ortadan kaldırmaz. Vardır ya da yoktur... Bir önemi var mı? Hayal bile olsa buradayız. ... Yoldayız işte, hayal bile olsa. Kimin hayalinde yaşadığımızı asla bilemeyiz, açıkçası ben çok da merak etmiyorum. O varsa biz de varız. Biz olduğumuza göre o da var."

KE(N)Dİ OLMAK

Özlem Anar, keyifli bir roman yazmış. Kendi yaşantımıza bir daha bakmayı başarabilirsek, bir kedinin kendi olarak bize neler fısıldadığını duyabilirsek, onlarla koşulsuz sevgiyi yaşarken insanlarla ilişkilerimizi kendimiz olmaya, karşımızdakinin kendiliğini kabul etmeye ve koşulsuzluğa çevirebilirsek, kim bilir belki de senelik buluşmaların hedefine ulaşmasını sağlayabiliriz.

"Allah'tan kediler vardı; mahlukat âleminin yüzünü güldürüyor, hatta aklıyorlardı tüm kusurları. Denge, bağlılık, adanma, koşulsuz sevme ve en önemlisi, bütün bu duyguları yaşarken kendi olarak kalabilme. Özgür ve olgun bir ruh ancak bir kedi bedeninde rahat edebiliyordu. Fakat insanlara ağır geliyordu bazı şeyler. Bedenlerinden mi, yoksa ruhlarının taşkınlığından mı bilinmez, bir türlü huzuru bulamıyorlardı. Kedilerdeki huzura bakıp onu taklit dahi etseler biraz sakinlerdi kuşkusuz."

Doğa Pedagojisine Dair

Doğayı daha yakından tanıyabileceğimiz, onu bize yeniden tanıtan kitapları okumayı, doğanın gizemiyle buluşurken ona karşı değil, onunla birlikte hareketi bize hatırlatan kitaplar okumayı seviyorum. *Çık Dışarıya Oynayalım* tanıtım bülteniyle karşıma çıktığında ise bu kitabın ebeveynlerden çocuklara yansımalarının ne güzel olabileceğini düşündüm. 23 Nisan yaklaşırken çocuklarınıza belki yeni bir bakış açısı hediye edebilirsiniz!

Tanıtım Bülteninden

Çevre eğitmeni, sınıf dışı eğitim uzmanı ve eğitim danışmanı Gaye Amus'un *Çık Dışarıya Oynayalım: Doğa Pedagojisine Doğru Bir Öğrenme Yolculuğu* adlı kitabı Epsilon Yayınevi tarafından yayımlandı. Ülkemizde Doğada Öğreniyorum'un kurucusu olarak da tanınan Amus, *Çık Dışarıya Oynayalım*'da sınıf dışı eğitim ve doğa pedagojisine dair Avrupa'da birinci elden edindiği bilgileri ve tecrübelerini aktarıyor.

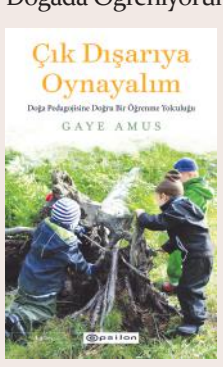

2007 yılında orman anaokulları ile ilgili deneyim kazanmak amacıyla Finlandiya'ya giden Gaye Amus, burada çocuk gelişimi üzerine eğitimini tamamlayarak 2013'te Environmental School of Finland - Finlandiya Çevre Okulu'nun ilk çevre eğitmenlerinden biri olarak mezun oldu.

"Çocuklar, onlara rehber olan yetişkinler ve çevremiz, hepimiz birbirinden beslenen ve yenilenen doğanın kendisiyiz" diyor Amus. Bu kitabında da orman anaokulu, sınıf dışı eğitim, doğa pedagojisi gibi kavramlara ışık tutuyor.

Hava şartlarından dolayı iç mekânları tercih eden yetişkinlerin, eğitimcilerin, ebeveynlerin "kötü hava" algısını değiştirmek ve çocukların yeniden doğayla bağ kurabilmeleri amacıyla yola çıkan Doğada Öğreniyorum oluşumunun kurucusu olan Amus, açık havada olmanın çocuklara ve hatta yetişkinlere getirdiği bakış açılarını anlatırken, kuzey ülkelerinde öğrendiklerini de kitap aracılığıyla paylaşıyor. Gaye Amus, çocuğun doğal ritmine, onun ihtiyaçlarına ve ilgilerine dayalı bir akışa dahil olmak isteyen tüm eğitmenlere ve ebeveynlere "Çık Dışarıya Oynayalım" diyor.

Seri Devam Ediyor

Celik Sadık ile muhtemelen tanışmışsınızdır. Ama henüz tanışmadıysanız bu serinin ilk kitaplarını sayarak başlayayım.

Uygarlığın Ayak İzleri - Rönesans'tan Barok Dönem'e Sanat Dehaları (Epsilon, 2019), UAİ - Krallar ve Tanrılar (Epsilon, 2020), UAİ - Batı Resminde Aşk ve Bazı Küçük Felaketler (Epsilon, 2021).

Sadık, pek çok yerde sanat tarihi alanında sunumlar yapıyor, yalın anlatımıyla sanat tarihini anlaşılır ve ilgi çekici kılıyor. Pandemi döneminde de bu anlatımlarına online olarak devam ettiğinde ben de kendisini dinlemiştim. 2019 yılında sanat tarihini anlatmaya başladığı serisi dördüncü kitabıyla devam ediyor ve bu seri sanat tarihine nereden, nasıl başlasam diye düşünenler için iyi bir alternatif sunuyor.

Tanıtım Bülteninden

Yalın ve romansı anlatımıyla sanat tarihini herkes için ilgi çekici ve anlaşılır kılan, sade üslubuyla toplumun her kesimine hitap etmeyi başaran ve bu yaklaşımıyla sanat tarihini elitist bir alan olmaktan çıkaran genç sanat tarihçisi Celil Sadık, bu yeni kitabı *Batı Resim Sanatında Mitoloji*'de ise sanatseverlerin en önemli sorularından birine yanıt arıyor: "Mitolojik resimler nasıl okunur?"

Resimlerin dilini öğrenebilmek için vâkıf olunması gereken konulardan ilki mitolojidir. Bu kitap, içinde yer alan her bir resimle okurların tarihe yolculuk yapmasını sağlıyor. Okurlar, mitolojinin farklı dönemlerde ne amaçlarla kullanıldığını görüyor; ilhamını mitolojik anlatılardan alan resimleri tanıyıp okumayı kolaylaştıracak bir yol izliyor. Sanatseverlere, birden fazla eserde oldukça farklı yorumlanmış mitolojik karakterleri ve hikâyelerini nasıl tanıyabileceğini öğrenme imkânı sunan kitap, eserlerin ait oldukları dönemlere ve özelliklerine değiniyor, akımların ünlü sanatçıları hakkında önemli bilgiler veriyor ve birbirleriyle benzerliklerini/farklılıklarını inceliyor. Dinin görsel bir dile dönüşerek halka neler anlatabileceğini görmenin yanı sıra okurlar Hıristiyanların, Antik Pagan inanışlarını kendi dinlerine, resimlerine ve günlük yaşamlarına nasıl adapte ettiklerine tanıklık ediyor. Katolik Kilisesi'nin veya Floransalı zengin ailelerin mitolojiyi ne kadar etkili bir resim dili olarak kullandığını gözler önüne seren kitap, aynı zamanda mitolojik hikâyeler üzerinden Hıristiyanlık öğretilerini de tanıtıyor.

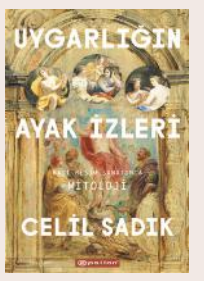

KİTAPLARIN İZİNDE

Ağrı – Zeruya Şalev (Alakarga Sanat Yayınları, Şubat 2022, Roman)

"Hayatımızdaki karmaşık sebep ve sonuç dalgalanmaları üzerine bir meditasyon." -Booklist

"Terapötik bir arınmayla biten harika bir kitap." - Amos Oz

"Zamanımızın en yetenekli yazarlarından biri." - Leïla Slimani

On yıl önce uğradığı terör saldırısının izlerini geride bırakan Iris, artık kendisini işine adamış, başarılı bir okul müdürüdür. Çocukları büyümüş, hayatı durulmuştur.

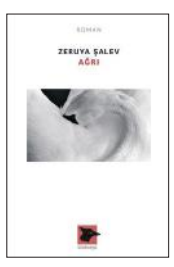

Tutkusuz ve neşesiz geçen yıllardan sonra, gençlik aşkı Eitan, Iris'in hayatına ansızın yeniden girer... Zeruya Şalev, günümüz yaşamının gerçek Ağrı'larına ilişkin can yakıcı bir romanla Alakarga'ya konuk oluyor. Sürükleyici, hafızalardan kolay kolay silinmeyecek, 2019 Jan Michalski Ödülü'ne layık görülmüş bir eser.

Bu Başı Ne Yapalım? – Suat Derviş (İthaki Yayınları, Ocak 2022, Roman)

Berlin'de bir seri katil, birbirinin eşi, elden ele gezen, karışan çantalar, Türk rakkasesi Şehrazat, ödül peşinde bir Beyaz Rus: İvan Rabakoviç, Macar asıllı ajanlar, kendisine "Teddy" denilen Tevfik Mahmut, Amerikalı boksör Jems Rowling... Suat Derviş, bu soluksuz polisiye romanında sizi birkaç günlüğüne Berlin sokaklarında gezdiriyor. Daha sonra İstanbul'un Bir Gecesi romanında da yapacağı gibi, size şehri gezdirirken en lüks otellerden en ucuz pansiyonlara, en zengin Almanlardan en yoksul mültecilere kadar farklı millet ve sınıflardan karakterin maceralarını iç içe geçirerek, bir şehrin ruhunu âdeta ete kemiğe büründürüyor.

Tarantula – Bob Dylan (Biri Yayınları, Şubat 2022, Roman)

2016'da Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülen Bob Dylan'ın bu tek edebi eseri ilk yayımlandığında son derece tuhaf yapısıyla bazı eleştirmenler tarafından ciddiye alınmayacak bir "sayıklama" olarak görülmüş ama korsan kopyaları sayesinde Dylan hayranları arasında bir yeraltı efsanesine dönüşmüştü.

Dylan'ın bir "rockstar" olarak ününün zirvesindeyken yazdığı (1966) Tarantula fırtınalı 60'lı yılların bütün parıltısı ve karmaşasını bir tarantulanın çoklu bakışıyla -tarantulaların sekiz gözü vardır- sunarak baş döndürücü bir etki yaratıyor. Öfkeli. ironik. absürt, komik pek çok bakışın şenlikli bir zihinde birleştiği bu anlatı şiirle düzyazı arasında gidip gelen avangart bir edebiyata doğru açılıyor.

Tamera Ekoköyü'nün Daveti – Dieter Duhm (Yeni İnsan Yayınevi, Şubat 2022, Ekoloji)

"Ben bu kitabı Portekiz'deki Tamera Ekoköyü'nün sözcüsü olarak yazıyorum. Bu kitap, insanların bir arada nasıl yaşayabileceğini ve şiddetsiz bir toplumun geleceğine yönelik edinilmiş tecrübeleri kırk yıldır süren Tamera Ekoköyü projesi bağlamında anlatıyor.

Gelecekteki dünyanın dıştan gözlemlenebilecek ayrıntılarını değil, insanın iç dünyasının temellerini tanımlıyorum. Yani gelecekteki toplumun teknik, politik, ekonomik yüzü yerine insanın dinî, etik, cinsel, ekolojik yüzünü anlatıyorum.

Kültürdeki bozulmayı önlemenin ve insanlık olarak iyileşebilmenin olanaklarını göstermek için iç dünyamızda hangi katmanlara öncelik vermemiz gerektiğini göstermek istiyorum."